

COVENANT & CONVERSATION

RABİ LORD JONATHAN SACKS ל"צ ILE
LİDERLİK KONULU DERSLER

Covenant & Conversation yazılarına yönelik cömert sponsorlukları
için **The Maurice Wohl Charitable Foundation**'a teşekkürlerimizle

Uzak Ufuklar Bo 5781

Bu haftaki *peraşanın* sunduğu benzersiz liderlik dersi hakkında bir bakış açısı elde etmek için, genellikle bir dinleyici kitlesinden bir düşünce deneyi yapmasını isterim. İki asrı aşkın bir süre boyunca köleleştirilmiş ve baskı görmüş, sürgünün ızdıraplarını yaşamış bir halkın lideri olduğunuzu varsayın. Şimdi, bir dizi mucizenin ardından artık özgürlüğe kavuşma vakti geldi. Onları bir araya topluyorsunuz ve onlara hitap etmek üzere ayağa kalkıyorsunuz. Sözlerinizi merakla bekliyorlar. Bu onların asla unutmayacağı, tanımlayıcı bir an. Ne hakkında konuşacaksınız?

Çoğu kişi, “özgürlük” diye cevap verecektir. Gettysburg Konuşması’nda Abraham Lincoln’un kararı bu yönde olmuş, bu konuşmasında “Özgürlük içinde meydana gelmiş yeni bir ulus” olma hatırasını uyandırmış ve “bağımsızlığın yeniden doğuşunu” ümitle beklediğini dile getirmişti.¹ Bazıları, halka, onları bekleyen varış noktasından, yani “süt ve balın aktığı diyar”dan bahsederek ilham verilebileceği önermesinde bulunacaktır. Yine başkaları, halkı, Nelson Mandela’nın “özgürlük yolundaki uzun yürüyüş” diye adlandırdığı² yolculuk sırasında karşılaşacakları tehlike ve zorluklar hakkında uyaracaktır.

Bunların herhangi biri, büyük bir liderin vereceği etkili bir söylevi teşkil edebilir. Ancak, Tanrı’nın rehberliğinde, Moşe bunların hiçbirini yapmamıştır. Onu benzersiz bir lider yapan da budur. Eğer Bo peraşasındaki metni inceleyecek olursanız, Moşe’nin üç kez aynı temaya tekrar değindiğini görürsünüz: çocuklar, eğitim ve uzak gelecek.

Çocuklarınız size “Bu ibadet sizin için ne anlam ifade ediyor?” dedikleri zaman, “Bu, Mısır’ı vurduğu zaman, Bene-Yisrael’in Mısır’daki evlerinin üzerinden atlayarak

¹ Abraham Lincoln, “The Gettysburg Address” (Soldiers’ National Cemetery in Gettysburg, Penn., Nov. 19, 1863).

² Nelson Mandela, *Long Walk to Freedom: The Autobiography of Nelson Mandela* (Back Bay Books, 1995).

evlerimizi bağışlayan A-Şem için [yapılan] *Pesah-kurbanıdır*” diyeceksiniz. (Şemot 12:26-27)

O gün çocuğuna anlatacak, “Mısır’dan [özgürlüğe] çıkışım sırasında, A-Şem’in benim uğruma yapmış oldukları içindir bu” diyeceksin. (Şemot 13:8)

İleride çocuğun sana “Bu ne anlama geliyor?” diye sorduğunda, ona “A-Şem bizi Mısır’dan – köle evinden – kudretli bir elle çıkardı” diyeceksin. (Şemot 13:14)

Bu, liderlik tarihinde, genel kanıya en aykırı hareketlerden biriydi. Moşe, bugün veya yarından bahsetmemişti. Uzak gelecekte ve ebeveynlerin çocuklarını eğitime görevinden bahsetmişti. Hatta – Yahudi geleneğinin anlayışına göre – çocuklarımızı soru sormaya teşvik etmemiz gerektiğini bile ima etmişti; zira bu sayede, Yahudi kültür mirasının gelecek nesillere aktarımı ezberden yapılmış bir öğrenim değil, ebeveynlerle çocuklar arasındaki bir diyalog şeklinde olacaktı.

Böylece Yahudiler, tarihte, devamlılıklarının ta kendisini eğitime dayandıran tek halk olmuştur. Ebeveynlerin en kutsal görevi, çocuklarına öğretmek olacaktı. Pesah’ın ta kendisi, hatıranın aktarılmasında sürekli bir seminer halini almıştır. Yahudilik, kahramanları öğretmenler ve tutkuları öğrenim ve aklın canlılığı olan inanç haline gelmiştir. Mezopotamyalılar zigguratlar inşa etmişlerdi. Mısırlılar piramitler inşa etmişlerdi. Yunanlar Pathenon tapınağını inşa etmişlerdi. Romalılar Colosseum’u inşa etmişlerdi. Yahudilerse okullar inşa etmişlerdi. İşte, antik dünyanın tüm uygarlıkları içinde sadece onların hâlâ hayatta ve güçlü kalmalarının, kültür mirasları sağlam ve küçülmemiş bir halde atalarının mesleğini devam ettiriyor olmalarının sebebi budur.

Moşe’nin verdiği ders çok sağlam ve derindi. Dünyanın sadece harici şeylerle, anıtsal mimariyle veya ordular ve imparatorluklarla veyahut kuvvet ve güç kullanımıyla değiştirilemeyeceğini biliyordu. Kaç tane imparatorluk gelip geçmiş, ama insanlığın genel hali değişime uğramadan, kurtarılmaya aç bir durumda kalmaya devam etmiştir.

Dünyayı değiştirmenin tek bir yolu vardır; o da eğitimidir. Çocuklara, adaletin, dürüstlüğün, iyiliğin ve şefkatin önemini öğretmek zorundasınız. Onlara özgürlüğün yalnızca kanunlar ve kendini dizginleme, sınırını bilme alışkanlıkları tarafından idame ettirilebileceğini öğretmek zorundasınız. Onlara tarihin derslerini sürekli olarak hatırlatmalısınız, “Mısır’da Paro’nun köleleriydik”, çünkü köleliğin acı deneyimini unutanlar, özgürlük için savaşıma kararlılık ve cesaretlerini zaman içinde kaybederler. Ve çocuklarınıza soru sorma, meydan okuma ve tartışma yetkisi vermelisiniz. Eğer çocuklarınızın, kucaklamalarını arzu ettiğiniz değerlere saygı göstermelerini istiyorsanız, siz de çocuklarınıza saygı göstermelisiniz.

Bu, üç bin yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen çoğu kültürün hâlâ öğrenmiş olmadığı bir derstir. Devrimler, protestolar ve iç savaşlar hâlâ vuku bulmakta, insanları, bir despotu mevkiinden indirmenin ve demokratik bir seçim gerçekleştirmenin yozlaşmaya son vereceğini, özgürlük yaratacağını, adalete ve hukukun yönetimine yol açacağını düşünmeye teşvik etmektedir – ve bu olmadığı zaman da insanlar hâlâ şaşırmakta ve hüsrana

uğramaktadır. Oysa olup biten, sadece iktidar koridorlarındaki çehrelerin değişmesinden ibarettir.

Yirminci yüzyılın en müthiş konuşmalarından birinde, saygıdeğer bir Amerikalı Yargıç Learned Hand şöyle demişti:

Sık sık, acaba ümidimizi anayasalara, kanunlara ve mahkemelere gereğinden çok mu bağlıyoruz diye merak ederim. Bunlar sahte ümitlerdir; inanın bana, bunlar sahte ümitlerdir. Özgürlük, erkeklerin ve kadınların kalplerinde yatar; ve orada öldüğü zaman, hiçbir anayasa, hiçbir kanun, hiçbir mahkeme onu kurtaramaz; hiçbir anayasa, hiçbir kanun, hiçbir mahkeme ona yardım etmek için küçük bir şey dahi yapamaz.³

Tanrı'nın Moşe'ye öğrettiği prensip, gerçek sınavın özgürlüğü elde etmekte değil, onu devam ettirmekte ve özgürlük ruhunu sonraki nesillerin kalplerinde canlı tutmakta yattığıydı. Bu yalnızca düzenli ve devamlı bir eğitim süreci yoluyla başarılabilir. Ayrıca bu, öğretmenlere ve okullara devredilebilecek bir görev de değildir. En azından belli bir bölümü ailenin içinde, evde ve dini görevden gelen mukaddes yükümlülük eşliğinde gerçekleşmelidir. Daha önce bunu kimse Moşe kadar berrak bir şekilde görmemişti ve Yahudilik ve Yahudiler yalnız onun öğretileri sayesinde hayatta kalmıştır.

Liderleri büyük kılan, ileriye dönük düşünmeleri, yalnızca yarın için değil, gelecek yıl veya gelecek on yıl veyahut gelecek nesil için de endişe etmeleridir. En güzel konuşmalarından birinde Robert F. Kennedy, liderlerin, olası bir geleceğe dair berrak bir vizyonları olduğu zaman sahip oldukları dünyayı dönüştürme kabiliyetlerinden bahsetmişti:

Bazıları, tek bir erkek veya kadının dünyanın muazzam illetler dizisine karşı – sefaletle karşı, cehaletle veya adaletsizliğe ve şiddete karşı – yapabileceği hiçbir şey olmadığına inanır. Ancak dünyanın büyük düşünce ve eylem hareketlerinin birçoğu, tek bir insanın çalışmasından akıp gelmiştir. Protestan reformunu genç bir rahip başlatmıştı, bir imparatorluğu Makedonya'dan yeryüzünün uçlarına kadar genç bir general genişletmişti ve Fransa'nın topraklarını genç bir kadın tekrar ele geçirmişti. Yeni Dünya'yı keşfeden, genç bir İtalyan'dı ve tüm insanların eşit yaratıldığını ilan eden de 32 yaşındaki Thomas Jefferson'du. "Bana bir dayanak noktası" verin demişti Arşimet, "ve dünyayı yerinden oynatayım". Bu insanlar dünyayı yerinden oynatmıştı ve aynısını hepimiz yapabiliriz.⁴

Vizyon sahibi liderlik, Yahudiliğin metnini ve dokusunu oluşturur. Mişle kitabıydı "Vizyon olmadan yok olur halk" (Mişle 29:18) diyen. Peygamberlerin zihninde o vizyon

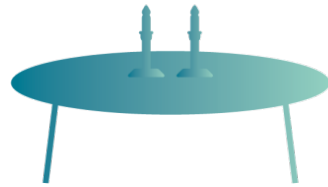
³ Learned Hand, "The Spirit of Liberty" - "Ben Bir Amerikalıyım Günü" töreninde yaptığı konuşmadan, Central Park, New York City (21 Mayıs 1944).

⁴ *The Poynter Institute, The Kennedys: America's Front Page Family* (Kansas City, Mo.: Andrews McMeel, 2010), 112.

daima uzun vadeli bir geleceğe yönelik olmuştur. Tanrı, Yehezkel'e bir Peygamberin, yüksek bir gözlem noktasına tırmanarak, tehlikeyi, toprak seviyesindeki diğer hiç kimse fark bile etmeden önce uzaktan görebilen bir gözcü olduğunu söylemişti (Yehezkel 33:1-6). Hahamlarımız şöyle demişlerdir: "Kim bilgedir? Uzun vadeli neticeleri (*a-nolad*) gören."⁵ Yirminci yüzyılın en büyük liderlerinden ikisi, Churchill ve Ben Guryon da saygın birer tarihçiydi. Geçmiş bildikleri için, geleceği önceden görebiliyorlardı. Binlerce oyunu incelemiş oldukları için tahta üzerindeki parçaların oluşturduğu herhangi bir düzenin tehlike ve olanaklarını neredeyse derhal fark edebilen ve şu veya bu hamleyi yaparsanız sonrasında ne olacağını bilen Satranç Ustaları gibiydiler.

Başbakanlıktan ebeveynliğe kadar, herhangi bir alanda büyük bir lider olmak istiyorsanız, uzun vadeli düşünmek elzendir. Asla daha basit veya daha hızlı olduğu veya hemen tatmin sağladığı için kolay seçeneği seçmeyin. Öyle yaparsanız sonunda yüksek bir bedel ödersiniz.

Moşe en büyük liderdi, çünkü diğer herkesten çok önce geleceği düşünmekteydi. İnsan davranışındaki gerçek değişimin birçok neslin ortak eseri olduğunu biliyordu. Bu nedenle bizim de çocuklarımızı kendi ideallerimiz yönünde eğitmeyi en yüksek öncelik olarak görmemiz gerekir. Bu şekilde, bizim başladıklarımızı onlar da, dünya biz değiştiğimiz için değişene kadar devam ettireceklerdir. Eğer bir yıl için planlama yapıyorsan, pirinç ek. Eğer on yıl için planlama yapıyorsan bir ağaç dik. Eğer ebediyet için planlama yapıyorsan bir çocuğu eğit.⁶ Moşe'nin otuz üç asır yaşındaki bu dersi, günümüzde de bizi hâlâ aynı şekilde bağlamaktadır.

ŞABAT SOFRASI İÇİN SORULAR

1. Yahudi eğitimi Yahudilerin hayatta kalışını ve devamlılığını nasıl temin etmiştir?
2. Sizce çocuklar üzerinde hangisi daha etkilidir, evde öğrendikleri mi yoksa okulda öğrendikleri mi?
3. Liderlerinizin uzun vadeli planlar yapmaları gerektiğine inandığınız konular neler?

⁵ Tamid 32a.

⁶ Konfiçyüs'e atfedilen bir söz.